

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (RP 133/2018 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Milja Tiainen, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Seija Sukula, Folkpensionsanstalten
- jurist Heidi Giss-Hannikainen, Folkpensionsanstalten
- ansvarig planerare Marjut Hevosmaa, Folkpensionsanstalten
- specialsakkunnig Eveliina Cammarano, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Stiftelsen för Rehabilitering
- Akava ry
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Finlands Ungdomssamarbete – Allians rf
- Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner ändras.

Till lagen fogas bestämmelser om yrkesinriktad rehabilitering för unga. Yrkesinriktad rehabilitering för unga ordnas för personer som är 16—29 år, som har väsentligt försämrad funktionsförmåga och som behöver rehabilitering. Någon diagnos på sjukdom eller kroppsskada krävs inte. Dessutom ska rehabiliteringen vara ändamålsenlig för att stödja eller främja den försäkrades funktionsförmåga och livskompetens samt studiefärdigheter eller anställbarhet.

Betänkande ShUB 10/2018 rd

Folkpensionsanstalten ska i form av yrkesinriktad rehabilitering för unga ordna tjänster för utredning och bedömning av rehabiliteringsbehov, rehabiliteringsmöjligheter och möjligheter att studera och få arbete och coachningstjänster.

Enligt förslaget ska dessutom bestämmelserna om rehabiliteringspenning ändras i enlighet med det som krävs utifrån den yrkesinriktade rehabiliteringen för unga. Rehabiliteringspenning ska betalas ut för rehabiliteringstiden enligt rehabiliteringsbeslutet. När de unga får tryggad försörjning under rehabiliteringstiden motiverar det dem att gå med på rehabilitering och att därmed komma framåt på vägen till studier och arbete. De behöver inte vara rädda för att gå miste om förmånen under rehabiliteringsprocessen, vilket stöder rehabiliteringen och målet att uppnå studiefärdigheter och anställbarhet.

Propositionen avser att ge unga som står utanför studier eller arbetsliv eller annars löper risk att marginaliseras mer flexibla möjligheter att få tillträde till yrkesinriktad rehabilitering ordnad av Folkpensionsanstalten och att på så sätt kunna avancera på vägen till studier och arbete.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2019 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2019.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Målet med ändringarna är att ge unga som står utanför studier eller arbetsliv eller annars löper risk att marginaliseras mer flexibla möjligheter att på ett tidigare stadium få tillträde till yrkesinriktad rehabilitering som främjar deras studiefärdigheter, arbetsförmåga och funktionsförmåga. Enligt propositionen kommer omkring 2 000 unga från och med 2019 och cirka 3 200 unga från och med 2020 på årsbasis att få yrkesinriktad rehabilitering. Tidig intervention hindrar att problemen blir utdragna och reformen medverkar därför också till förlängt arbetsliv.

Utskottet välkomnar syftena med propositionen och det sätt på vilket förslaget ska genomföras. Propositionen bygger på noggrant utrednings- och utvecklingsarbete. Modellen ingår också bland förslagen från den kommitté som arbetat med en genomgripande reform av rehabiliteringen.

Villkor för att få rehabilitering

För att det ska vara lättare för unga att få yrkesinriktad rehabilitering föreslår regeringen att det inte längre ska krävas en diagnos på sjukdom eller kroppsskada. Yrkesinriktad rehabilitering för unga ordnas för sådana personer i behov av rehabilitering som är 16—29 år och som har väsentligt försämrad funktionsförmåga. Dessutom ska rehabiliteringen vara ändamålsenlig för att stödja eller främja de ungas funktionsförmåga och livskompetens samt studiefärdigheter eller anställbarhet.

Betänkande ShUB 10/2018 rd

Det är en viktig ändring att diagnoskravet på sjukdom eller kroppsskada slopas eftersom det blir lättare för behövande unga att få rehabilitering, anser social- och hälsovårdsutskottet. Problemen med funktionsförmågan beror inte alltid på en diagnostiserbar sjukdom eller kroppsskada, utan snarare på komplexa problem med exempelvis livsbalans, sociala relationer, försörjning och psykisk hälsa. Utan diagnostvång är det lättare för de unga att uppamma större motivation, och det är av största vikt för rehabiliteringsresultaten. Utskottet understryker ändå att det slopade diagnoskravet inte får leda till att eventuella sjukdomar eller kroppsskador som döljer sig bakom problemen med funktionsförmågan, exempelvis svårigheter som kräver medicinsk rehabilitering, förblir oupptäckta.

Folkpensionsanstalten och Institutet för hälsa och välfärd kommer tillsammans att utarbeta en rekommendation som stöd för bedömningen av funktionsförmågan hos unga. Utskottet understryker att det för korrekt och rättvis bedömning av funktionsförmågan behövs tydliga metoder för att identifiera funktionsförmågan i kombination med utbildning på nationell nivå. Kriterierna för bedömning av funktionsförmågan måste utarbetas i samråd med dem som hänvisar de unga till rehabilitering.

Vad som ingår i rehabilitering

I form av yrkesinriktad rehabilitering för unga ska Folkpensionsanstalten ordna tjänster för utredning och bedömning av rehabiliteringsbehov, rehabiliteringsmöjligheter och studie- och arbetsmöjligheter och coachningstjänster. Bland tjänsterna märks yrkesinriktad rehabiliteringsutredning, sysselsättningsfrämjande yrkesinriktad rehabilitering, Nuotti-coachning och utbildningsförsök. Vid yrkesinriktad rehabilitering för unga är det av största vikt att utvärdera och främja arbets- och funktionsförmågan. Det är ett element som skiljer denna rehabiliteringsform från social rehabilitering och arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. För ett klart och tydligt servicesystem är det angeläget att vid verkställigheten av lagen se till att det går en klar gräns mellan rehabiliteringen för unga och andra redan existerande rehabiliteringsformer, påpekar utskottet.

Samarbetsnätverk

Det behövs samarbete mellan de involverade aktörerna, bland annat Folkpensionsanstalten, de som arbetar med unga och de som producerar rehabiliteringstjänster, för att målen med reformen ska kunna uppfyllas. Enligt förslaget ska Folkpensionsanstalten vara arrangör och ha det övergripande ansvaret för rehabiliteringen. I den egenskapen har Folkpensionsanstalten ett stort ansvar för att bygga upp ett fungerande samarbetsnätverk.

Utskottet välkomnar att samarbetsskyldigheten tas in i lagen. För att säkerställa att ändringarna ger effekt är det viktigt att vid verkställigheten se till att samarbete med relevans för rehabiliteringsklienterna blir av och att ansvaret inte sprids. Vidare understryker utskottet att de styrande myndigheterna, inte minst den kommunala socialvården, har ett ansvar för att kunna identifiera de ungas rehabiliteringsbehov och hänvisa dem till rehabilitering. För att ha möjlighet att ta sitt ansvar måste de myndigheter som hänvisar de unga till rehabilitering ges adekvata resurser och ha fullgod yrkeskompetens för att kunna bedöma rehabiliteringsbehovet och hänvisa de unga till rehabilitering.

Betänkande ShUB 10/2018 rd

Rehabiliteringsklienters försörjning

För att motivera de unga för rehabilitering föreslås villkoren för att få rehabiliteringspenning bli lindrigare. Det betyder att rehabiliteringspenning kan betalas ut också för både väntetid och mellanliggande tid. Dessutom kommer det inte längre att krävas att rehabiliteringen ska pågå ett visst antal timmar per dag. Utskottet välkomnar de lindrade villkoren eftersom de stärker de ungas försörjning. Samtidigt påpekar utskottet att särskilt boendekostnaderna är höga och att de lindrade villkoren därför inte nödvändigtvis avskaffar de ungas behov av utkomststöd.

Uppföljning av reformen

Konsekvenserna av de föreslagna ändringarna kommer enligt propositionen att utredas i en uppföljningsundersökning som fokuserar på hur de unga utifrån de nya villkoren har antagits till yrkesinriktad rehabilitering via Folkpensionsanstalten och hur de ungas vägar till studier och arbete har utfallit. Dessutom utreds det hur de nya flexibla möjligheterna kommer till uttryck i hur de unga utnyttjar olika förmåner inom utkomstskyddet. Social- och hälsovårdsutskottet anser att uppföljningsstudien är ett nödvändigt verktyg för att bedöma reformresultaten. Den bör i undersökningen också titta på hur samarbetsnätverket fungerar och om reformen tilldelas tillräckligt stora anslag och andra resurser.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 133/2018 rd utan ändringar.

Helsingfors 13.11.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Anne Louhelainen blå
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Sari Raassina saml
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent
ersättare Sari Tanus kd.

Betänkande ShUB 10/2018 rd

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.